

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О.О.БОГОМОЛЬЦЯ

Кафедра загальної і медичної психології

Курсова робота

Залежність конфліктності від рис характеру особистості

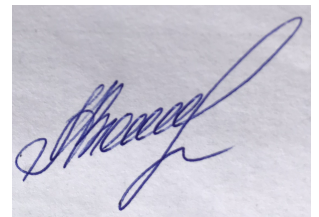
Виконавець:

Студентка 3 курсу 1 групи
медико-психологічного факультету

Янчук Тетяна Олегівна

Науковий керівник:

викладач Жук Алла Василівна

Завідувач кафедри професор Матяш М.М

Київ - 2020

Зміст

Вступ	3
Розділ I. Теоретичне обґрунтування залежності конфліктності від рис характеру особистості	5
1.1. Типи та риси характеру людини	5
1.2. Загальне поняття про характер та його прояви	6
1.3. Структура характеру	8
1.4. Характеристики психологічних типів особистості	10
1.5. Відмінності в психологічних особливостях як фактори конфлікту	13
Розділ II. Емпіричне дослідження рис характеру та рівня конфліктності	18
2.1. Процедура дослідження.	18
2.2. Дослідження характеру	18
2.3. Дослідження рівня конфліктності	24
Розділ III. Дослідження взаємозв'язку між рівнем конфлікту та рисами характеру	26
3.1. Результати досліджень та їх аналіз	26
3.2. Інтерпретація результатів дослідження	30
Висновок	33
Список використаної літератури	35
Додаток 1	1
Додаток 2	5

Вступ

Актуальність. Зростання напруженості у сучасному суспільстві обумовлює збільшення різноманітних конфліктів та необхідність їх всебічного вивчення.

Проблема дослідження конфлікту нині набула особливого значення. Ще не зовсім давно наше суспільство розвивалося, ігноруючи конфлікт. Поширеною була думка про безконфліктність соціальної системи. Сучасна точка зору полягає в тому, що життя не може існувати без зіткнення ідей, життєвих позицій, цілей, як окремих людей, так і суспільств. [3]

На даному етапі недостатньо вивченими залишаються питання форм конфліктної поведінки в залежності від вікових характеристик особистості, а саме в юнацькому віці. Важливу роль у юнацькому віці відіграють міжособистісні конфлікти. Конфлікти в даному віці є одним із засобів самоствердження особистості, формування її активної позиції у взаємодії з навколишнім світом і можуть бути визначені як конфлікти становлення і самоствердження. Зокрема в роботах Х. Ремшмідта зазначено, що конфлікти з однолітками в юнацькому віці найчастіше пов'язані з суперництвом і боротьбою за лідерство. [17]

За В. Андрєєвим, конфлікт – це суперечність, що виникає між людьми у зв'язку з розв'язанням тих чи інших питань соціального чи особистого життя. Стан конфлікту характеризується гострими негативними емоційними переживаннями його учасників. Конфлікт може виявитися на рівні свідомості окремо взятої людини — це внутрішньо особистісний конфлікт, а також у міжособистісній взаємодії та на рівні міжособистісних групових стосунків [17].

На виникнення конфліктної поведінки впливає тип темпераменту та характер.

Саме тому обрана проблематика дослідження є вельми актуальною на даний момент

Розкриттям впливу темпераменту на конфліктність людини займалися наступні психологи С. Л. Рубінштейн, К. Г. Юнг[8], Г. Ю. Айзенк[7], Х. Ремшмідта[17], В. Андрєєв[17].

Мета дослідження: дослідити залежність конфліктності від темпераменту особистості.

Об'єкт дослідження: темперамент особистості та її конфліктність.

Предмет дослідження: вплив темпераменту особистості на її конфліктність.

Гіпотеза: на виникнення конфлікту впливають психологічні особливості темпераменту.

Завдання дослідження: згідно з метою та гіпотезою дослідження нами було поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати наукову літературу про взаємозв'язок конфлікту та темпераменту.
2. Дослідити поняття темпераменту.
3. Дослідити рівень конфліктності.
4. Дослідити взаємозв'язок між рівнем конфлікту та темпераментом.

Методи та організація дослідження.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи:

- теоретичні: аналіз, синтез, зіставлення, класифікація науково-психологічних джерел інформації, що дозволило узагальнити погляди вчених на проблему, яка вивчається;
- емпіричні: досліджували особливості характеру особистості з допомогою тесту Г.Айзенка «Ваш характер», визначали схильність особистості до конфлікту за допомогою тесту «Чи конфліктна я особистість?».

- методи математичної обробки результатів дослідження: обробка даних та графічна презентація результатів здійснювалась за допомогою електронних таблиць MS Excel 2010.

Розділ I. Теоретичне обґрунтування залежності конфліктності від рис характеру особистості

1.1. Типи та риси характеру людини

У перекладі з давньогрецької мови цей термін буквально означає «друк», «карбування», «знак», «відбиток», «відмінну рису», «відмінну прикмету».

Коли говорять про характер, то зазвичай мають на увазі саме таку сукупність властивостей та якостей особистості, які накладають певний відбиток на всі її прояви та діяння. Риси характеру складають ті суттєві властивості людини, які визначають образ поведінки, образ життя. Статику характеру визначає тип нервової діяльності, а його динаміку – оточуюче середовище. [4]

В одній і тій же ситуації люди поведуться по-різному: самотнє маленьке кошеня у когось стане проявом жалості і бажання нагодувати, зігріти. Навпаки, інша людина залишається байдужою до беззахисного створіння.

У першому випадку людина наділена м'якосердістю, добротою, здатністю співчувати чужому нещастю – це її відмінні риси. У другому випадку вони відсутні.

Кожний з нас наділений своїм, унікальним набором характерних особливостей, тому не існує двох абсолютно однакових за характером індивідуумів. Навіть у дуже схожих на перший погляд особистостей все ж знайдуться відмінності.

Характер слід розуміти як:

- систему стійких мотивів та способів поведінки, що утворюють поведінковий тип особистості;
- міра врівноваженості внутрішнього та зовнішнього світів, особливості адаптації індивіда до оточуючої його дійсності;
- чітко виражена визначеність типової поведінки кожної людини.

В системі відношень особистості виділяють чотири групи рис характеру, що утворюють симптомокомплекси:

- відношення людини до інших людей, колективу, суспільства (товариськість, чуйність і добросердя, повага до інших людей, колективізм; протилежні риси – замкнутість, черствість, бездушність, грубість, презирство до людей, індивідуалізм);

- риси, що показують відношення людей до праці, своєї праці (працелюбність, схильність до творчості, добросовісність в праці, відповідальне відношення до справи, ініціативність, наполегливість та протилежні до них риси – лінь, схильність до рутинної роботи, недобросовісність, безвідповідальне відношення до справи, пасивність);

- риси, що показують відношення людини до самої себе (почуття власної гідності, правильне розуміння поняття гордості та пов'язана з нею самокритичність, скромність та протилежні їй риси – зарозумілість, якій властиво переходити в нахабство, марнославство, зарозумілість, образливість, соромливість, егоцентризм як схильність розглядати в центрі подій) себе та свої переживання, егоїзм – здатність турбуватися переважно про свої особисті блага;

- риси, які характеризують відношення людини до речей (акуратність або неохайність, дбайливе або недбале поводження з речами).

1.2. Загальне поняття про характер та його прояви

Коли визначають характер людини, то кажуть не про те, що така-то людина виявила сміливість, правдивість, відвертість, а наголошують, що ця людина смілива, правдива, відверта, тобто названі якості – властивості даної людини, риси його характеру, які можуть проявитися за відповідних обставин. Знання характеру людини дозволяє із значною долею ймовірності передбачити і тим самим скоригувати очікувані дії та вчинки. Про людину з характером

нерідко кажуть: «Він повинен був вчинити саме так, він не міг вчинити інакше – такий вже у нього характер». [1]

Виступаючи як прижиттєве утворення людини, характер визначається та формується протягом всього життя людини. Образ життя включає в себе образ думок, відчуттів, спонукань, дій в їх єдності. Тому по мірі того, як формується певний образ життя людини, формується і сама людина. Велику роль тут відіграють суспільні умови та конкретні життєві обставини, в яких проходить життєвий шлях людини, на основі її природніх властивостей і в результаті її діянь та вчинків. Проте безпосередньо формування характеру відбувається в різних за рівнем розвитком групах (сім'я, дружня компанія, клас, спортивна команда, трудовий колектив тощо). В залежності від того, яка група є для особистості референтною і які цінності підтримує, культивує в своєму середовищі, відповідні риси характеру будуть розвиватися у її членів. Риси характеру також будуть залежати від позиції індивіда в групі, від того як інтегрується в ній. В колективі як групі високого рівня розвитку створюються найбільш сприятливі можливості для становлення кращих рис характеру. Цей процес взаємний, і завдяки розвитку особистості розвивається й сам колектив. [6]

Люди із схожою спрямованістю можуть йти зовсім різними шляхами до досягнення мети та використовуючи для цього свої, особливі, прийоми та способи. Ця розбіжність визначає і специфіку характеру особистості. Риси характеру, яким властива певна надихаюча сила, яскраво проявляються в ситуації вибору дій або способів поведінки. З такої точки зору в якості риси характеру можна розглядати степінь вираженості у індивіда мотивації досягнення – його потреб в досягненні успіху. В залежності від цього для одних людей характерний вибір дій, які забезпечують успіх (прояв ініціативи, змагальної активності, прагнення до ризику и т. д.), в той час як для інших

більш характерним є прагнення просто уникати невдач (ухиляння ризику та відповідності, уникнення прояву активності, ініціативи и т. д.).

При цьому єдність, багатогранність характеру не виключають того, що в різних ситуаціях у однієї і тієї ж людини проявляються різними та навіть протилежними властивостями. Людина може бути одночасно і дуже ніжною і дуже вимогливою, м'якою та поступливою і в той же час твердою до непохитності. І єдність її характеру може не тільки зберігатися не дивлячись на це, але саме в цьому і проявляється.

1.3. Структура характеру

Більшість індивідуальних проявів, що утворюють характер людини, є комплексними та практично не піддаються класифікації за окремими властивостями і станом (так, наприклад, злопам'ятність, підозрілість, щедрість тощо). В той же час окремі якості волювої (рішучість, самостійність т. д.), емоційної (оптимізм, життєрадісність і т. д.) та інтелектуальної (глибина розуму, критичність і т. д.) сфер можуть бути розглянуті як складові характеру людини та використані для його аналізу. Всі риси характеру мають між собою закономірну залежність. Якщо людина смілива, то є підстави припускати, що вона буде наділена й ініціативністю (не лякаючись несприятливого обороту ініційованого нею пропозицією), самовідданістю, щедрістю. Від людини товариської можна очікувати прагнення поділитися своїми переживаннями, конформності, довірливості, дружелюбності тощо.

В найбільш загальному вигляді всі риси характеру можна поділити на основні, провідні, ті що задають загальну спрямованість розвитку всього комплексу його проявів, і другорядні, що визначаються основними. Так, якщо розглядати такі риси, як нерішучість, боягузтво та альтруїзм, то при перевазі перших людина, насамперед, постійно побоюється, «як би чогось не трапилось» і всі спроби допомогти ближньому зазвичай закінчуються внутрішніми переживаннями, та пошуками виправдань. Якщо ж провідною є друга риса –

альтруїзм, то людина зовні нічим не проявляє коливань, відразу приходить на допомогу, контролюючи свою поведінку інтелектом, але при цьому інколи може відчувати сумніви з приводу правильності вжитих заходів. [2]

Знання провідних рис дозволяє відобразити основну суть характеру, показати його основні прояви. Письменники, художники, формуючи уявлення про характер героя, насамперед описують його провідні, стержневі риси. Деякі герої літературних творів настільки глибоко та вірно відображають певні типові риси характеру, що їх імена стають узагальненими.

Хоча будь-яка риса характеру відображає один з проявів відношення людини до дійсності, це не означає, що будь-яке відношення буде рисою характеру. Лише деякі відношення в залежності від умов стають рисами. З усієї сукупності відношень особистості до оточуючої дійсності слід виділити характероутворюючі форми відношень. Найважливішою відмінною рисою таких відношень є вирішальне, першорядне і загальне життєве значення тих об'єктів, до яких відноситься людина. Ці відношення одночасно виступають основою класифікації найважливіших рис характеру. [7]

Характер людини не може бути розкритий і зрозумілий за межами колективу, без врахування його прихильностей у формі товариськості, дружби, кохання.

В структурі характеру можна виділити риси, загальні для певної групи людей. Навіть у найоригінальнішої людини можна знайти якусь рису (наприклад, незвичність, непередбачуваність поведінки), наявність якої дозволяє прирівняти її до групи людей з аналогічною поведінкою. В даному випадку доцільно говорити про типове в рисах характеру. Н. Д. Левітов вважає, що тип характеру – це конкретний вираз в індивідуальному характері рис, спільних для деякої групи людей. Дійсно, як відмічалось, характер не є вродженим, – він формується в житті і діяльності людини як уявлення певної групи, певного суспільства. Тому характер людини – це завжди продукт

суспільства, чим і пояснюється схожість та відмінність в характерах людей, що належать до різних груп. [9].

В індивідуальному характері відображаються різноманітні типові риси: національні, професійні, вікові. Так, люди однієї національності знаходяться в умовах життя, які формувалися протягом багатьох поколінь, відчують на собі специфічні особливості національного побуту; розвиваються під дією сформованої національної структури, мови. Тому люди однієї національності стосовно образу життя, звичок, прав, характеру, відрізняються від людей іншої. Ці типові риси нерідко фіксуються повсякденною свідомістю в різних установках та стереотипах. У більшості людей є сформований образ представника тієї чи іншої країни: американця, шотландця, італійця, китайця і т. д.

1.4. Характеристики психологічних типів особистості

Психотип особистості є вродженою психічною структурою, що визначає конкретний вид інформаційного обміну особистості із середовищем, яка обумовлює специфіку поведінкового реагування в міжособистісних та соціальних відносинах, специфіку прояву соціально-психічного самопочуття. Психосоціотип достатньо суттєвим чином впливає на поведінку, рівень активності людини в конфлікті.

Відомий психолог Юнг стверджував, що очевидна різниця в поведінці людей визначається різними перевагами, які виявляються дуже рано, формуючи основу нашої власної індивідуальності. Спинимось на типології Бриггс-Маєрс, яка спирається на концепцію Юнга. [8] Катаріна Бріггс та її дочка Ізабель Маєрс склали індикатор типів особистості, в основу якого покладені чотири принципи:

1. Звідки людина черпає свою енергію — із зовнішнього світу (екстравертний тип) або зсередини себе (інтровертний тип).

2. Як вона збирає інформацію про світ – послідовно, опираючись на факти (сенсорний тип) або довільно, випадково, з вмиканням свого уявлення та фантазії (інтуїтивний тип).

3. Як вона приймає рішення – об'єктивно або неупереджено (розумовий тип) або суб'єктивно, під дією своїх емоцій (емоційний тип).

4. Як людина будує свою поведінку – приймає рішення та плани, які потім виконує (розсудливий тип) або діє імпульсивно, змінюючи свій образ дій в залежності від обставин (сприймаючий тип).

Екстравертам властиво заряджатись енергією від людей, діяти і відчувати себе спустошеними, залишаючись надто довго наодинці, властиво спочатку говорити, а потім думати, бути товариськими та активними.

Інтроверти тримають свої спостереження та думки при собі, втомлюються від жвавих обговорень їхньої персони, схильні більше слухати, ніж говорити, мало спілкуватись, бажають якнайчастіше залишатись наодинці. Зазвичай екстравертів більше, ніж інтровертів. [8]

Збір інформації про оточуючий світ відбувається двома основними шляхами. Сенсорний тип надає перевагу конкретній інформації та опирається під час збору інформації тільки на те, що можна побачити, почути, торкнутися, понюхати, фокусуючи увагу на фактах та деталях.

Інтуїтивний тип збирає інформацію довільним шляхом, інколи «стрибками», шукаючи в ній свій зміст, опираючись на інтуїцію, прагне знайти опосередковане значення та взаємозв'язки між різними явищами. [8]

Якщо дві людини по-різному збирають інформацію, то їх подальші відносини поставлені під загрозу, і конфлікту не уникнути. Наприклад:

Сенсорний тип. Котра година?

Інтуїтивний тип. Вже пізно.

Сенсорний тип. (дещо здивовано) Котра година?

Інтуїтивний тип. (наполегливо) Вже пора йти.

Сенсорний тип. (втрачаючи терпець) Послухай, що я питаю. Котра година? Я задав конкретне питання та чекаю на конкретну відповідь!

Інтуїтивний тип. (впевнений у своїй правоті). Неможна бути таким примхливим. Я ж сказав, пора йти, вже більше трьох.

З цього моменту все може звестися нанівець. Так як ті, що відносяться до сенсорного типу, розуміють все буквально, їм потрібна конкретна інформація. Представники інтуїтивного типу, навпаки, можуть знайти сто способів відповіді на питання, ні одна з яких не буде задовольняти людину сенсорного типу.

Розумовий, логічний тип приймаючи рішення прагне бути логічним аналітиком, неупередженим і об'єктивним.

Емоційний тип опирається на суб'єктивне відношення до інформації, на суб'єктивну оцінку події, враховуючи як це рішення на інших, на міжособистісні відносини. Таким людям притаманні суб'єктивізм, гуманність, вони керуються естетичними категоріями в більшій мірі, ніж логічними.

Різні комбінації цих якостей дають 16 типів особистості, які розділяються на 4 основні групи:

- інтуїтивно-розумовий тип,
- інтуїтивно-емоційний тип,
- сенсорно-розсудливий тип,
- сенсорно-сприймаючий тип.

Мова тут, звичайно, йде не про нездатність кожної людини користуватися різноманітним психічним здібностей, а про переваги, схильності в більшій мірі опиратися на ту чи іншу здатність (подібно тому, як звичка користуватися переважно лівою або правою рукою). Тим не менш люди різних типів нерідко важко розуміють спосіб мислення та поведінки один одного, що породжує напругу та конфлікти між ними.

Наприклад, у представника інтуїтивно-розумового типу викликають роздратованість люди, яким потрібно повторювати сказане. Він не в змозі

терпіти недовіру до їх ідей, протидіючи прогресивним, за його думкою, змінам. Йому не подобається рутинна робота. В свою чергу, представники цього типу можуть засмучувати інших тим, що не просять допомоги, не дякують інших за роботу, виконання якої вважають обов'язком; не дають детальних інструкцій, так як вважають, що достатньо дати загальні вказівки, а до всього іншого потрібно додумуватись самостійно. Багатьох дратує схильність людей цього типу все ускладнювати; те, що вони полюбляють теоретизувати; ігнорування ними значимості міжособистісних відносин на роботі; неврахування того, що інші вважають важливим. [8]

Особистості інтуїтивно-емоційного типу з перевагою інтуїції та логіки не сприймають те, що їх не помічають, забувають про них; якщо на роботі їх позбавляють можливості спілкуватися з іншими або недооцінюють важливість взаємовідносин між людьми; їх дратує нечутливість інших; нейтральність в конфлікті. Вони самі можуть дратувати та спричиняти конфлікт інших своєю підвищеною потребою в похвалі та вдячності образливостю; тим, що не дають негативного зворотного зв'язку, що позбавляє людей можливості мати об'єктивну інформацію; нудотністю, схильністю перехвалювати інших; частим використанням метафор.

Люди сенсорно-розсудливого типу не люблять швидких змін, особливо в тому, про що вже домовились «до цього»; не подобається, коли їм не дають домовити; не люблять надто емоційних людей та ситуації; боляче сприймають приниження своєї важливості, значимості; їх дратують прохання зробити щось в останню хвилину, запізнення, необов'язковість; підштовхування їх до ризику тощо.[8]

Людей сенсорно-сприймаючого типу виводить із себе ретельне попереднє планування та приготування; вивчення інструкції до початку дій; прохання бути точними; недовіра до їх здатності вирішити проблему по-своєму; адміністративні збори; правила та обмеження у часі.

Інші важко сприймають те, що у таких людей постійно міняються плани, що вони схильні діяти без достатнього обдумування альтернатив та наслідків; що вони дають вказівки в останній момент, не звертають увагу на час; що вони беруться виконувати в короткий термін занадто великий об'єм роботи, тим більше що це ж очікується ними від інших.

Типологічні профілі допомагають не тільки усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, але й справитися з тими, хто постійно створює додаткові труднощі. Вивчення типологічного портрету допоможе проникнути в суть проблеми і знайти шлях до мирного обговорення та сприятливого вирішення конфлікту.

1.5. Відмінності в психологічних особливостях як фактори конфлікту

Дуже важливо визначити причини конфлікту, так як знаючи причини виникнення цього чи іншого феномену, легше вжити якісь конкретні кроки по блокуванню їх (причин) дії, запобігаючи тим самим викликаний ними негативний ефект.

Досить умовно перелік причин виникнення конфлікту може бути представлений у вигляді трьох груп причин: по-перше, причин породжених трудовим процесом; по-друге, причин, викликаних психологічними особливостями людських взаємовідносин; по-третє, пов'язаних в особистому своєрідності членів колективу. Зустрічаються також причини конфлікту, обумовлені економічним станом життя в країні, які неможливо ігнорувати.

Також доцільно доповнити вищенаведений список наступними пунктами: а) несприятлива психологічна атмосфера в колективі (вона може бути викликана утворенням угруповань, що протистоять одна одній, культурними, естетичними відмінностями людей, діями керівника і т. д.); б) погана психологічна комунікація (тобто люди не розуміють, не враховують наміри, стани один одного, не рахуються з потребами кожного).

При розгляді конфліктів, що криються в особистісній своєрідності членів колективу мають на увазі особистісні особливості, які деколи «заганяють» в конфліктні ситуації. Невміння контролювати свій емоційний стан, низький рівень самоповаги, агресивність, підвищена, тривожність, некоммунікбельність, надзвичайна принциповість. Список особистісних причин конфлікту не обмежується тільки набором відповідних рис. Демографічні характеристики теж не нейтральні в цьому питанні. Для жінки характерна тенденція до більшої частоти конфліктів, пов'язаних з їх особистісними потребами (зарплата, розподіл відпусток), чоловіки більше схильні до конфліктів, пов'язаних безпосередньо з власне трудовою діяльністю (організація праці, визначеність трудових функцій).

Відмінність пов'язана з приналежністю людей до різних характерологічних типів часто є причиною конфліктів на ґрунті взаємного нерозуміння, розбіжності інтересів, цінностей і підходів до вирішення виникаючих проблем. Під англійським словом differences (відмінності) нерідко розуміється те, що при перекладі на українську мову позначають словом «розбіжності».

Слід відмітити, що поведінка в конфлікті пов'язана із сильною фрустрацією, стресовим станом його учасників. В такій ситуації психічної напруги можуть здійснюватися вчинки незрозумілі в нормальній обстановці. Поведінка людей перебуває під впливом негативних дуже сильних негативних емоцій, таких як гнів, лють.

Так, ні один психологічний тип не проявляє себе в конфліктних ситуаціях. Важко сказати чому, але конфлікт сприяє вияву гірших рис з числа тих, якими ми володіємо. Так інтуїтивно-розумові типи стають ще жорсткішими, будучи не тільки абсолютно впевненими в своїй правоті, але й повністю закриваючись від інших точок зору. Екстраверти замість того, щоб демонструвати своє вміння вмовляти, стають шумними та безпідставно агресивними. Інтроверти просто

замикаються в собі, виключаючи можливість спілкування, яке могло б призвести до врегулювання конфлікту.

Потреба розумового типу в чіткості та виразності може бути негайно інтерпретована емоційним типом як ворожість навіть в ході найпростішого обміну репліками. Люди розумового типу під час конфлікту не прагнуть розібратися в його суті, обговорити підхід до його вирішення, в той час як емоційний тип зосереджується на своїх емоціях, починає звинувачувати себе в тому, що трапилось, а часто реагують навіть фізично – потіють, плачуть, кричать і т. д.

Екстраверти зазвичай несвідомо прагнуть винести конфлікт назовні з тим, щоб він міг стати надбанням громадськості. Це відбувається незалежно від того чи сперечаються він з іншим екстравертом, або інтровертом. По ходу справи екстраверти стараються буквально обдати співбесідника потоком слів, уточнюючи свою позицію. Більшість екстравертів переконані, що варто сказати ще одне слово – «і ми у всьому розберемось». Інтроверти найчастіше відчують, що якщо вони почують хоча б ще одне слово, то скажуться.

Проблема екстравертів в тому, що вони здатні дуже багато наговорити за короткий проміжок часу, але скоріш за все не пам'ятають, що тільки що говорили. Вони можуть бути здивовані та навіть шоковані, коли дізнаються, що інші не тільки не запам'ятовують їх слів, але й ображаються на них. Додаткова проблема і новий конфлікт виникнуть через схильність екстравертів забувати, що саме вони говорили.

Для інтроверта конфлікт обертається дуже важким фізичним стресом. Під час суперечки, коли екстраверт вихлюпує свої проблеми на оточуючих, інтроверт заганняє їх всередину. Дослідження показали, що інтроверти більше, ніж екстраверти піддаються таким пов'язаним із стресом хворобам, як язва та захворювання товстого кишечника.

При конфлікті прийом інформації для сенсорних типів більше торкається деталей того, що було сказано або відбулося. Ключове значення мають конкретні слова та події, і саме вони піддаються в подальшому відновленню в пам'яті та осмисленню. Для інтуїтивістів більш важливішим є підтекст та зміст.

Для рішучих типів важливо закрити дебати. Їх формулювання часто змушують нас думати, що від точки зору представник даного типу не відмовиться так, що нічого й розмовляти. Зазвичай вони розмовляють так, ніби переконані в своїй правоті навіть тоді, коли знають, що неправі. В подібні моменти вони входять в кураж, говорять голосно, їх заяви звучать категорично в розрахунку на те, що інша людина відступить.

Коли рішучий «закривається» і не бажає нічого обговорювати, положення сприймаючого виявляється дуже складним. У нього скоріш за все може бути якась думка з даного питання, але сприймаючі прагнуть постійно бачити речі з нових сторін, залишатися відкритими до різних варіантів і виявляти справжню гнучкість.

В результаті виникає порочне коло: продовжують розглядати варіанти, а рішучий костеніє в своїй позиції. В результаті обоє втягуються в безнадійний конфлікт, який в решті решт не зачіпає тих питань, через які почалась суперечка.

Сумісність характерів – справа досить складна і тонка... Тут потрібна певна «взаємодоповнюваність» характерів («владний характер» – «схильний до підпорядкування»), така пара людей більш сумісна, ніж люди із схожими, однаковими владними характерами.

Але є якості характеру, які вимагають подібності, а їх незбіги часто викликають конфлікт («акуратний» і «неохайний», «чесний» та «брехливий» – мало сумісні). Але немало конфліктів виникають між людьми однакових типів, що призводить до гіпертрофованого прояву властивих їм рис (ваша перевага, доведена до крайнощів, стає недоліком).

Взяти двох екстравертів, які будуть говорити одночасно, не чуючи один одного. Чим більше шуму, тим менше можливість щось розібрати. Або уявити двох рішучих, у кожного з яких набір залізних правил. Обидві сторони переконані, що праві саме вони, і починається суперечка, що призводить до тривалого відчуження. Якщо обидва є екстравертами – нерозуміння може перерости в наростаючій обмін негативними емоціями.

В загальному для сумісності з іншими людьми необхідні три основні якості: 1) здатність критично відноситись до себе; 2) терпимість до інших; 3) довіра до інших. Якщо ці якості повністю відсутні в людини, то вона психологічно несумісна з іншими людьми і завжди несе із собою тінь конфлікту. Якщо люди занадто відрізняються за типами психологічних вподобань, і не усвідомлюють, не враховують цього, то виникнення конфліктів дуже ймовірне, навіть за відсутності в людей антагоністичних інтересів. Мабуть, успішно можуть працювати разом люди, які мають збіги хоча б по двох психологічних вподобаннях, або відносяться до сприймаючого психологічного типу, хоча і це не гарантує відсутність розбіжності в подальшому.

Розділ II. Емпіричне дослідження рис характеру та рівня конфліктності

2.1. Процедура дослідження.

Аналіз літератури, проведений в теоретичній частині роботи показав, що на виникнення конфліктної поведінки впливають риси характеру. Перш за все слід згадати, які особи відносяться до інтровертів, екстравертів та амбівертів. Інтроверт спрямовує енергію всередину, під час роботи в колективі йому властиво витрачати свою енергію. Екстраверт, навпаки, спрямовує енергію назовні, при взаємодії з іншими людьми ніби «підзаряджається» енергією. Амбіверт поєднує риси обох типів, йому вдається бездоганно підлаштовуватися під своє оточення. Причому амбіверти в різних компаніях (в домашній обстановці, на роботі) можуть поводити себе по-різному.

Відкритим товариським екстравертам подобається працювати, навчатися та відпочивати колективно. Чого не скажеш про «занурених в себе» інтровертів – уникають людних товариств. Вони добре себе почувають або на самоті або ж у невеликому колі добре знайомих людей. І все ж екстраверти, як правило, імпульсивні та динамічні, а інтроверти здебільшого стримані та педантичні.

Мета: емпіричного дослідження – вивчення рис характеру, що впливають на рівень конфліктності.

Гіпотеза: на виникнення конфлікту впливають психологічні особливості характеру.

Досліджувані: студенти та молоді люди. Кількість – 26 людей (22 дівчат, 4 юнаків); 19 – 24 вік.

2.2. Дослідження характеру

Тест Г. Айзенка «Ваш характер»

Мета роботи: навчитися досліджувати деякі особливості характеру особистості, визначаючи рівень інтроверсії-екстраверсії, емоційної стабільності-нестабільності.

Використовувані матеріали: 1) тест Г. Айзенка “Ваш характер”; 2) ключ до тесту.

Хід роботи:

1. Ознайомитися з теоретичним матеріалом.
2. Одержати тест Г. Айзенка “Ваш характер”, за допомогою якого проводиться дослідження.
3. На запропоновані питання дати відповіді. Відповідаючи на питання, потрібно ставити “так” (+) у випадку позитивної відповіді, “ні” (-) – у випадку негативної.
4. Одержані показники порівняти з ключем і отримати показники інтроверсії-екстраверсії, емоційної стабільності-нестабільності та здійснити їх інтерпретацію.
5. Побудувати систему координат інтроверсії-екстраверсії, емоційної стабільності-нестабільності і знайти на ній координату рівня інтроверсії-екстраверсії, емоційної стабільності-нестабільності даної особи (див. далі рис. 1.1).
6. На основі проведеного дослідження зробити письмовий звіт.

Опрацювати результати за шкалою **“інтроверсія- екстраверсія”**.

Ключ до тесту за шкалою “ інтроверсія-екстраверсія”: відповіді “так” на запитання 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56; відповіді “ні” на запитання: 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Показник “ інтроверсія-екстраверсія” характеризує індивідуально-психологічну орієнтацію людини на світ зовнішніх об’єктів (екстраверсія), або на внутрішній суб’єктивний світ (інтроверсія).

Опрацювати результати за шкалою **“Емоційна стабільність-нестабільність”**.

Ключ до тесту за шкалою “емоційна стабільність-нестабільність”: відповіді “так” на запитання 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57; відповіді “ні” не враховуються.

Таблиця 2.1

Шкала «Інтроверсія/екстраверсія»

№	Ім'я Прізвище	Інтроверсія-екстраверсія
1	Мартиненко Лілія	Інтроверт
2	Почтовенко Світлана	Інтроверт
3	Наташа	Потенційний інтроверт
4	Валентина	Потенційний інтроверт
5	Андрій	Потенційний інтроверт
6	Катерина	Потенційний інтроверт
7	Світлана	Потенційний інтроверт
8	Гончарук Руслана	Надекстраверт
9	Діана	Екстраверт
10	Маруся	Екстраверт
11	Георгій	Потенційний екстраверт
12	Світлана	Потенційний екстраверт
13	Попович Н. В.	Потенційний екстраверт
14	Ксенія	Потенційний екстраверт
15	Настя	Потенційний екстраверт
16	Анастасія	Потенційний екстраверт
17	Настя Г.	Потенційний екстраверт
18	Лариса	Потенційний екстраверт
19	Альона	Потенційний екстраверт
20	Гончарук Саша	Амбіверт
21	Вадим	Амбіверт
22	Люда	Амбіверт
23	Таня	Амбіверт
24	Таня	Амбіверт
25	Катя С.	Амбіверт
26	hermiona	Амбіверт

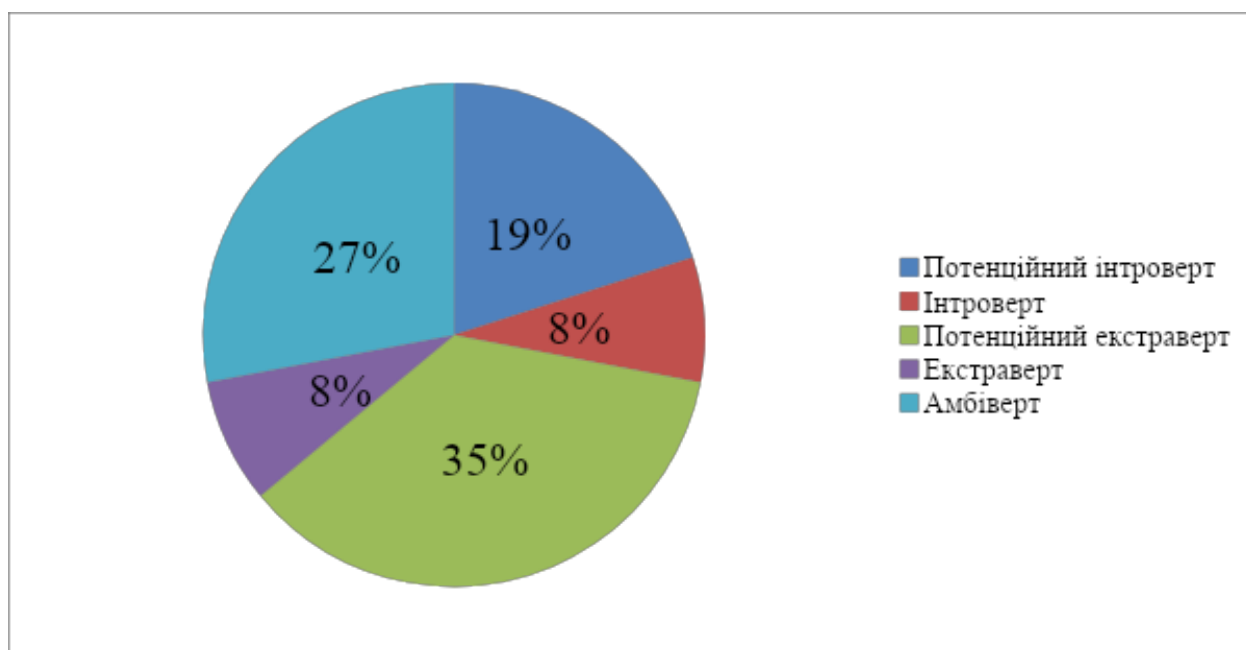

Рис.2.1. Відсоткове співвідношення інтроверсія/екстраверсія.

За шкалою «Інтроверсія-екстраверсія» виявили наступне: 35% опитуваних є потенційними екстравертами, 27% – амбіверти, 19% – потенційні інтроверти, 8% – екстраверти, 8% – інтроверти.

Згідно з даними рис.2.1 переважна більшість учасників тестування мають схильність до екстраверсії, меншість до інтроверсії. Але у дуже малої кількості людей наявні риси виключно одного типу акцентуації характеру.

Таблиця 2.2

Шкала «Емоційна стабільність/нестабільність»

№	Ім'я	Емоційна стабільність-нестабільність
1	Почтовенко Світлана	Низький рівень стабільності
2	Люда	Низький рівень стабільності
3	Маруся	Низький рівень стабільності
4	Георгій	Низький рівень стабільності
5	Ксенія	Низький рівень стабільності
6	Лариса	Низький рівень стабільності
7	Катя С.	Низький рівень нестабільності
8	Мартиненко Лілія	Низький рівень нестабільності
9	Вадим	Низький рівень нестабільності
10	Діана	Низький рівень нестабільності
11	Попович Н. В.	Низький рівень нестабільності

12	Настя	Низький рівень нестабільності
13	Анастасія	Низький рівень нестабільності
14	Наташа	Низький рівень нестабільності
15	Андрій	Низький рівень нестабільності
16	Гончарук Саша	Середній рівень нестабільності
17	Таня	Середній рівень нестабільності
18	Таня	Середній рівень нестабільності
19	Світлана	Середній рівень нестабільності
20	Настя Г.	Середній рівень нестабільності
21	Альона	Середній рівень нестабільності
22	Валентина	Середній рівень нестабільності
23	Катерина	Середній рівень нестабільності
24	Світлана	Середній рівень нестабільності
25	hermiona	Середній рівень стабільності
26	Гончарук Руслана	Середній рівень стабільності

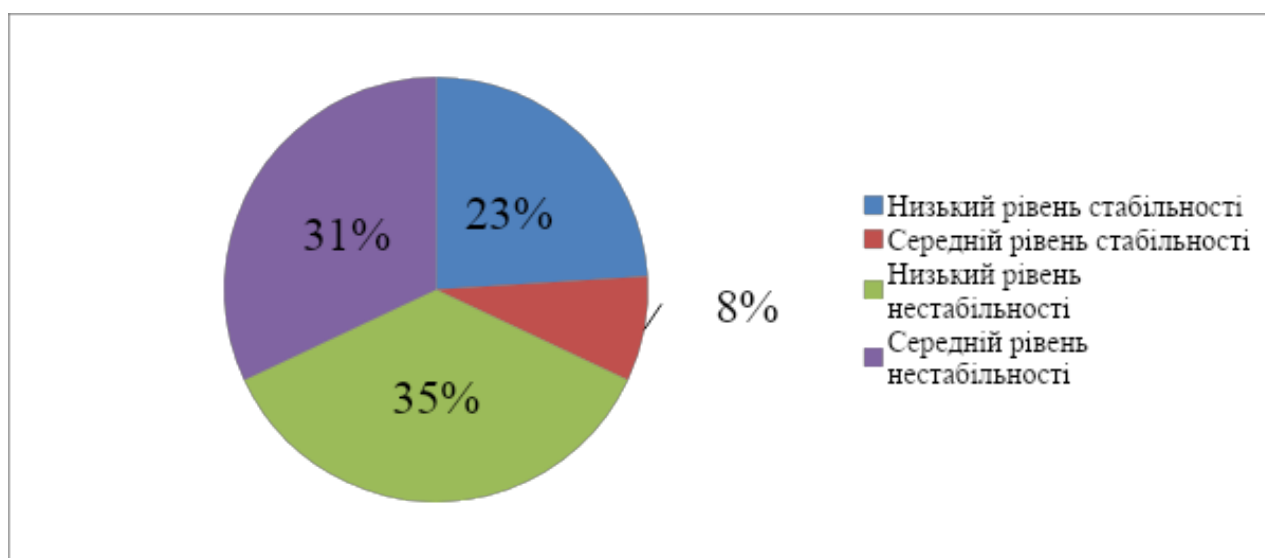

Рис.2.2. Відсоткове співвідношення стабільності/нестабільності

За шкалою «емоційна стабільність-нестабільність» виявлено: 35% – низький рівень нестабільності; 31% – середній рівень нестабільності; 23% – низький рівень стабільності; 8% – середній рівень стабільності.

Таблиця 2.3

Рівень стабільності/нестабільності

	Середній рівень нестабільності	Низький рівень нестабільності	Низький рівень стабільності	Середній рівень стабільності
Потенційний інтроверт	3	2	0	0
Інтроверт	0	1	1	0
Амбіверт	3	3	1	1
Потенційний екстраверт	3	3	3	0
Екстраверт	0	1	1	0
Надекстраверт	0	0	0	1

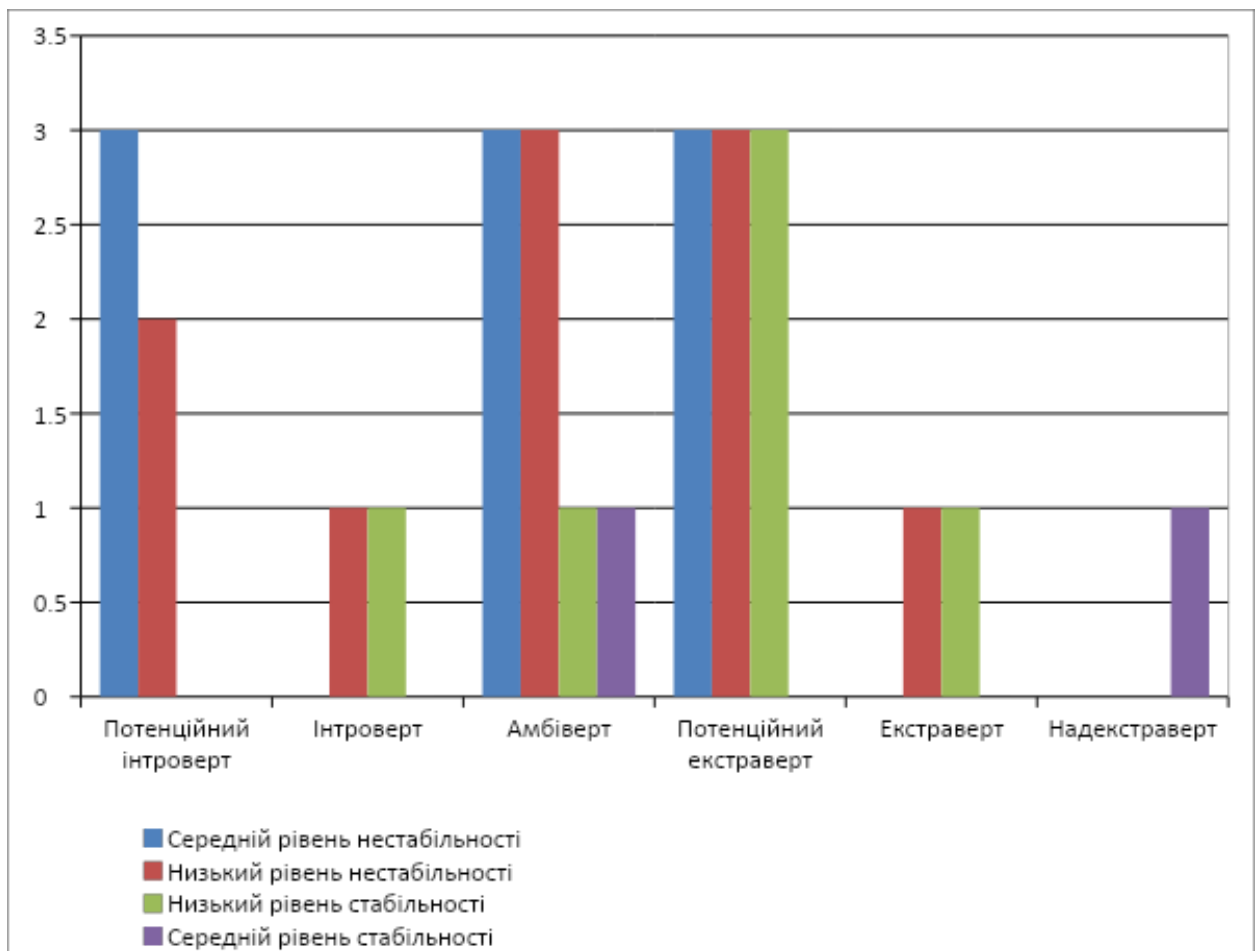

Рис.2.3. Оцінка взаємозв'язку між рисами характеру та рівнем стабільності

У потенційних інтровертів та екстравертів, а також амбівертів превалює середній рівень нестабільності. У інтровертів, екстравертів та амбівертів виявляється низький рівень стабільності. Амбіверт та надекстраверт показують середній рівень стабільності. Потенційні інтроверти та потенційні екстраверти більш схильні до середнього рівня нестабільності в порівнянні із інтровертами, екстравертами.

2.3. Дослідження рівня конфліктності

Оцінка конфліктності особистості

Мета роботи: з'ясувати рівень особистої конфліктності.

Хід роботи

1. Ознайомитися з теоретичним матеріалом.
2. Одержати тест “Оцінка конфліктності особистості”, за допомогою якого проводиться дослідження.
3. При відповіді на запитання тесту з трьох запропонованих варіантів відповіді необхідно обрати одну й записати її, наприклад: 1а, 2в, 3б.
4. Одержані показники порівняти з ключем і отримати показники рівня конфліктності та здійснити їх інтерпретацію.
5. Побудувати систему координат рівня конфліктності.
6. На основі проведеного дослідження зробити письмовий звіт.

Обробка та інтерпретація результатів. Обробку результатів тесту слід проводити відповідно до таблиці, в якій представлено основні бали, що нараховуються за кожну надану відповідь.

Таблиця 2.4

Шкала «Рівень конфліктності»

№	Вік	Ім'я	Рівень конфліктності
1	19 р.	Мартиненко Лілія	Трохи нижче середнього
2	24 р.	Почтовенко Світлана	Середній
3	23 р.	Гончарук Саша	Низький
4.	24 р.	Вадим	Середній
5.	22 р.	Люда	Середній
6.	19 р.	Таня	Трохи вище середнього
7.	21 р.	Таня	Середній
8.	21 р.	Катя С.	Трохи вище середнього
9.	20 р.	hermiona	Середній
10.	22 р.	Гончарук Руслана	Вище середнього

11.	21 р.	Діана	Середній
12.	21 р.	Маруся	Трохи вище середнього
13.	20 р.	Георгій	Трохи нижче середнього
14.	24 р.	Світлана	Трохи нижче середнього
15.	24 р.	Попович Н. В.	Середній
16.	24 р.	Ксенія	Середній
17.	22 р.	Настя	Вище середнього
18.	22 р.	Анастасія	Вище середнього
19.	20 р.	Настя Г.	Трохи вище середнього
20.	19 р.	Лариса	Трохи нижче середнього
21.	20 р.	Альона	Трохи нижче середнього
22.	22 р.	Наташа	Середній
23.	22 р.	Валентина	Середній
24.	22 р.	Андрій	Середній
25.	23 р.	Катерина	Трохи нижче середнього
26.	21 р.	Світлана	Середній

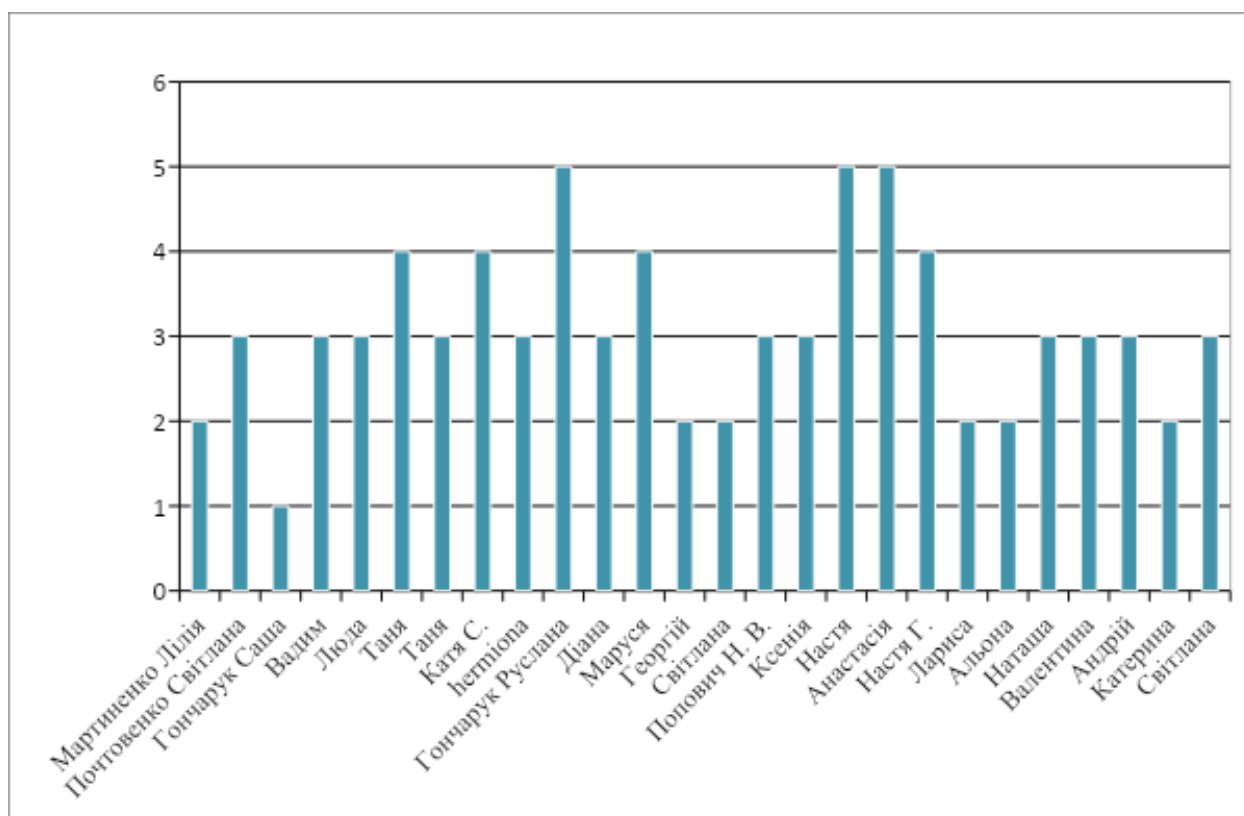

Рис.2.3. Оцінка рівня конфліктності.

На рис.1.3 спостерігаємо наявність високого рівня конфліктності у трьох людей, що припускає наявність цілої низки рис характеру, які зумовлюють продукування конфліктів, використання конфліктогенів спілкування і, звичайно

ж, підвищення конфліктної взаємодії в колективі. Переважна більшість респондентів за результатами дослідження показує середній рівень конфліктності.

Розділ III. Дослідження взаємозв'язку між рівнем конфлікту та рисами характеру

3.1. Результати досліджень та їх аналіз

Таблиця 3.1

Результати тестування.

№	Вік	Ім'я	Інтроверсія-екс траверсія	Низький рівень нестабільності	Рівень конфліктності
1	19 р.	Мартиненко Лілія	Інтроверт	Низький рівень нестабільності	Трохи нижче середнього
2	24 р.	Почтовенко Світлана	Інтроверт	Низький рівень стабільності	Середній
3	23 р.	Гончарук Саша	Амбіверт	Середній рівень нестабільності	Низький
4.	24 р.	Вадим	Амбіверт	Низький рівень нестабільності	Середній
5.	22 р.	Люда	Амбіверт	Низький рівень стабільності	Середній
6.	19 р.	Таня	Амбіверт	Середній рівень нестабільності	Трохи вище середнього
7.	21 р.	Таня	Амбіверт	Середній рівень нестабільності	Середній
8.	21 р.	Катя С.	Амбіверт	Низький рівень стабільності	Трохи вище середнього
9.	20 р.	hermiona	Амбіверт	Середній рівень стабільності	Середній
10.	22 р.	Гончарук Руслана	Надекстраверт	Середній рівень стабільності	Вище середнього
11.	21 р.	Діана	Екстраверт	Низький рівень нестабільності	Середній
12.	21 р.	Маруся	Екстраверт	Низький рівень стабільності	Трохи вище середнього
13.	20 р.	Георгій	Потенційний екстраверт	Низький рівень стабільності	Трохи нижче середнього
14.	24 р.	Світлана	Потенційний екстраверт	Середній рівень нестабільності	Трохи нижче середнього
15.	24 р.	Попович Н. В.	Потенційний екстраверт	Низький рівень нестабільності	Середній
16.	24 р.	Ксенія	Потенційний екстраверт	Низький рівень стабільності	Середній
17.	22 р.	Настя	Потенційний екстраверт	Низький рівень нестабільності	Вище середнього
18.	22 р.	Анастасія	Потенційний екстраверт	Низький рівень нестабільності	Вище середнього

19.	20 р.	Настя Г.	Потенційний екстраверт	Середній рівень нестабільності	Трохи вище середнього
20.	19 р.	Лариса	Потенційний екстраверт	Низький рівень стабільності	Трохи нижче середнього
21.	20 р.	Альона	Потенційний екстраверт	Середній рівень нестабільності	Трохи нижче середнього
22.	22 р.	Наташа	Потенційний інтроверт	Низький рівень нестабільності	Середній
23.	22 р.	Валентина	Потенційний інтроверт	Середній рівень нестабільності	Середній
24.	22 р.	Андрій	Потенційний інтроверт	Низький рівень нестабільності	Середній
25.	23 р.	Катерина	Потенційний інтроверт	Середній рівень нестабільності	Трохи нижче середнього
26.	21 р.	Світлана	Потенційний інтроверт	Середній рівень нестабільності	Середній

Для зручності побудови діаграм інтерпретуємо таблицю та представимо її в дещо іншому вигляді. А саме:

Таблиця 3.2

Інтерпретація попередньої таблиці

№ з/п	Вік	Ім'я	Інтроверсія-екстраверсія	Рівень нестабільності/стабільності	Рівень конфліктності
1	19 р.	Мартиненко Лілія	2	1	2
2	24 р.	Почтовенко Світлана	2	3	3
3	23 р.	Гончарук Саша	3	2	1
4.	24 р.	Вадим	3	1	3
5.	22 р.	Люда	3	3	3
6.	19 р.	Таня	3	2	4
7.	21 р.	Таня	3	2	3
8.	21 р.	Катя С.	3	3	4
9.	20 р.	hermiona	3	4	3
10.	22 р.	Гончарук Руслана	6	4	5
11.	21 р.	Діана	5	1	3
12.	21 р.	Маруся	5	3	4
13.	20 р.	Георгій	4	3	2
14.	24 р.	Світлана	4	2	2
15.	24 р.	Попович Н. В.	4	1	3
16.	24 р.	Ксенія	4	3	3
17.	22 р.	Настя	4	1	5
18.	22 р.	Анастасія	4	1	5
19.	20 р.	Настя Г.	4	2	4
20.	19 р.	Лариса	4	3	2
21.	20 р.	Альона	4	2	2
22.	22 р.	Наташа	1	1	3
23.	22 р.	Валентина	1	2	3

24.	22 р.	Андрій	1	1	3
25.	23 р.	Катерина	1	2	2
26.	21 р.	Світлана	1	2	3

Пояснення до таблиці.

<i>Інтроверсія-екстраверсія:</i> 1 - потенційний інтроверт 2 - інтроверт 3 - амбіверт 4 - потенційний екстраверт 5 - екстраверт 6 - надекстраверт	<i>Рівень нестабільності/стабільності:</i> 1 - низький рівень нестабільності 2 - середній рівень нестабільності 3 - низький рівень стабільності 4 - середній рівень стабільності	<i>Рівень конфліктності:</i> 1 - низький 2 - трохи нижче середнього 3 - середній 4 - трохи вище середнього 5 - вище середнього
---	--	---

Використовуючи дані таблиці побудуємо графік залежності рівня конфліктності від інтроверсії/екстраверсії та рівня нестабільності/стабільності.

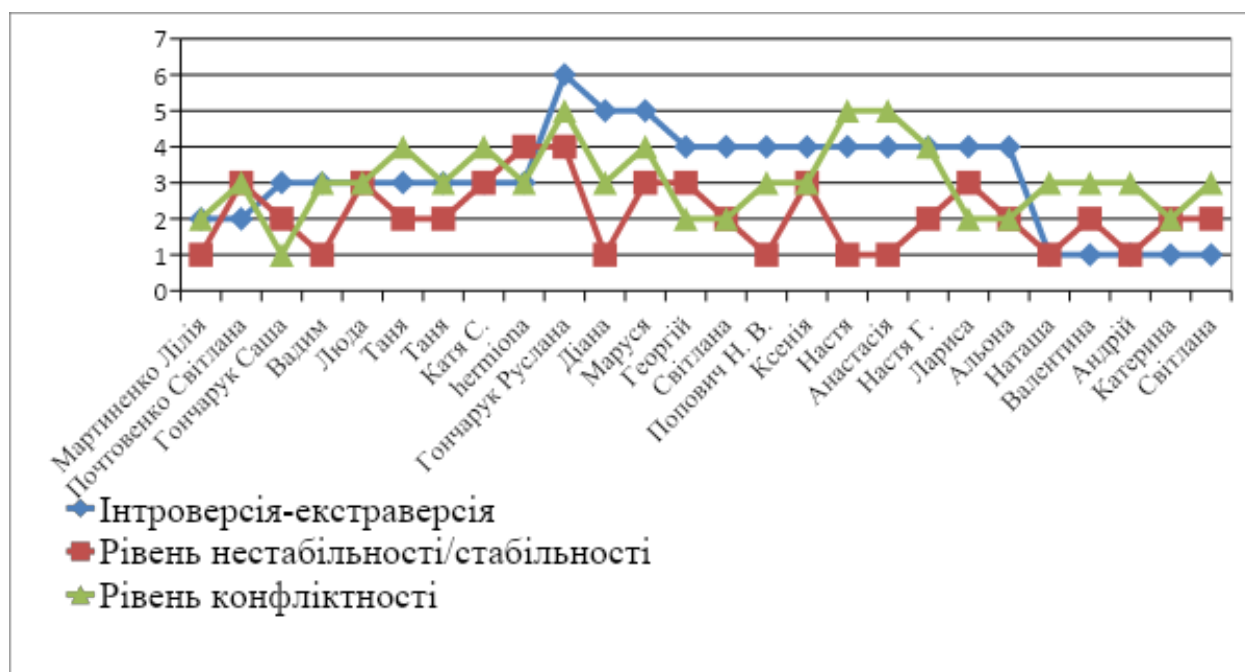

Рис.3.1. Залежність між рівнем конфліктності, інтроверсією/екстраверсією та рівнем нестабільності/стабільності (точковий графік).

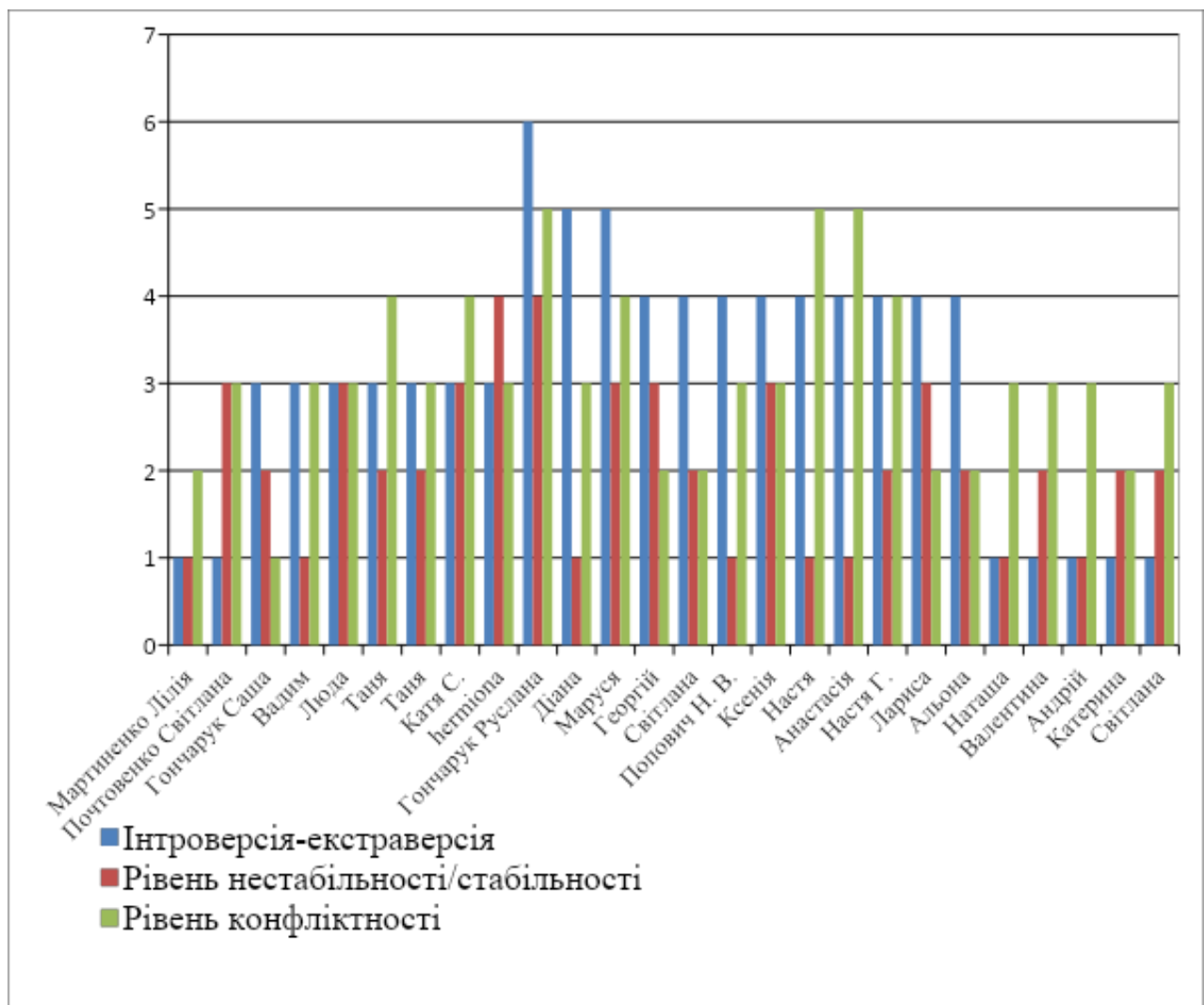

Рис.3.2. Залежність між рівнем конфліктності, інтроверсією/екстраверсією та рівнем нестабільності/стабільності (стовпчикова діаграма).

Отже, результати дослідження були занесені у таблицю, на основі якої побудовані точковий графік і стовпчикова діаграма. Це дало можливість здійснити певний аналіз та зробити наступні висновки. Серед учасників опитування четверо молодих людей, у яких спостерігаються риси потенційних інтровертів показали середній рівень конфліктності. У одного інтроверта рівень конфліктності трохи нижчий середнього, у іншого – середній. Семеро амбівертів стосовно рівня конфліктності взагалі поділились на три групи у однієї особи цей показник дорівнює низький, у чотирьох – середній, у решти двох – трохи вище середнього. Дев'ять потенційних екстравертів поділились аж на чотири групи з РК відповідно трохи нижчий середнього, середній, трохи вище середнього та вище середнього. У двох екстравертів рівень конфліктності середній і трохи вище середнього. Тільки одна людина згідно опитування наділена рисами надекстраверта показала рівень конфліктності вище середнього.

3.2 Інтерпретація результатів дослідження

Кореляційний аналіз – популярний метод статистичного дослідження, який використовується для виявлення степені залежності одного показника (фактору) від іншого. Іншими словами, визначається, чи впливає зменшення або зростання одного показника на зміну іншого. Якщо залежність встановлена, то визначається коефіцієнт кореляції. Коефіцієнт кореляції варіюється в діапазоні від +1 до -1. При наявності позитивної кореляції збільшення одного показника сприяє зростанню іншого. При від'ємній кореляції збільшення одного показника спонукає зменшення іншого. Чим більший модуль коефіцієнта кореляції, тим помітніше зміна одного показника відбивається на зміні іншого.

Вважається, що при значенні коефіцієнта близькому до 0 залежність між ними відсутня. Вищесказане відображено у наступній схемі.

Зазвичай коефіцієнт обчислюють за формулою:

$$r_{xy} = \frac{\sum (x_i - x_{cp})(y_i - y_{cp})}{\sqrt{\sum (x_i - x_{cp})^2 \cdot \sum (y_i - y_{cp})^2}}$$

в якій x_i та y_i – поточні значення показників, а x_{cp} та y_{cp} – відповідно їх середні значення.

Але набагато зручніше було б скористатись Microsoft Excel, в розпорядженні якого є спеціальний інструмент призначений для виконання цього типу аналізу.

Було отримано значення коефіцієнту кореляції між рівнем конфліктності й інтроверсією/екстраверсією в одному випадку та рівнем нестабільності/стабільності – в іншому. Блок інструментів «Аналіз даних» вивів результат у вигляді таблиці.

Таблиця 3.3

Аналіз даних Microsoft Excel

	Столбец 1	Столбец 2	Столбец 3
Столбец 1	1		
Столбец 2	0,279713	1	

Столбец 3	0,344348	0,03179	1
-----------	----------	---------	---

Після інтерпретації відповідно до нашого анкетування результуюча таблиця набуде наступного вигляду.

Таблиця 3.4

Аналіз даних анкетування

	Інтроверсія- екстраверсія	Рівень нестабільності- стабільності	Рівень конфліктності
Інтроверсія-екстраверсія	1		
Рівень нестабільності/стабільності	0,279713	1	
Рівень конфліктності	0,344348	0,03179	1

На підставі даних таблиці можна зробити наступні висновки. Показник «Інтроверсія/екстраверсія» має певний вплив хоча і слабкий на рівень конфліктності або існує слабка пряма залежність, оскільки значення коефіцієнту кореляції знаходиться між 0 та 1, а точніше – +0,3443. В той же час рівень нестабільності/стабільності взагалі не має ніякого впливу на рівень конфліктності, взаємозв'язок відсутній, так як коефіцієнт кореляції близький до нуля - +0,0318.

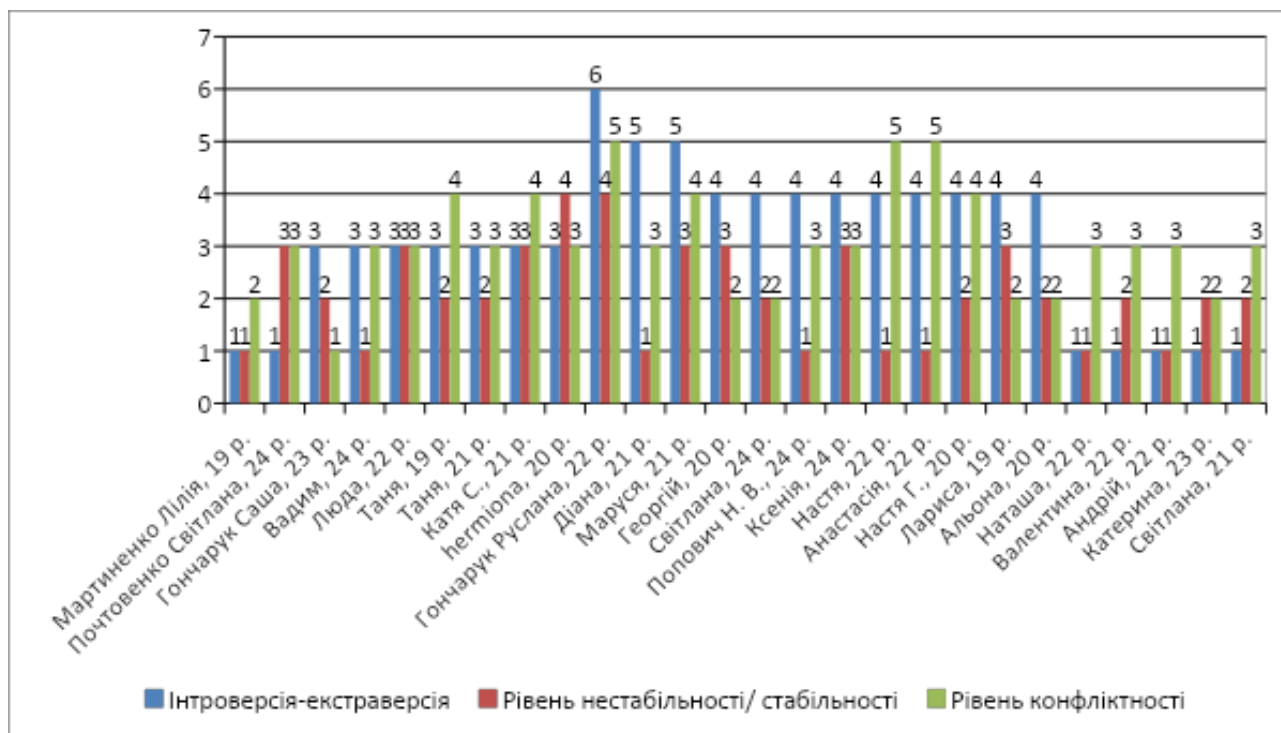

Рис.3.3. Залежність між рівнем конфліктності, інтроверсією/екстраверсією та рівнем нестабільності/стабільності (тривимірна стовпчикова діаграма).

Висновок

Специфіка характеру екстравертів, інтровертів та амбівертів в плані поведінки в колективі з одного боку, і стриманості (інтроверти) або імпульсивності (екстраверти) з іншого боку, частково пояснює чому значення рівня конфліктності набули саме таких значень. Відповідно, підтверджується запропонована гіпотеза нашого дослідження про те, що на виникнення конфлікту можуть впливати психологічні особливості характеру. Як показує діаграма, у потенційних інтровертів та інтровертів рівень конфліктності перебуває в межах середнього показника, у амбівертів він трохи вище середнього, у екстравертів – вище середнього.

Серед учасників опитування четверо молодих людей, у яких спостерігаються риси потенційних інтровертів показали середній рівень конфліктності. У одного інтроверта рівень конфліктності трохи нижчий

середнього, у іншого – середній. Семеро амбівертів стосовно рівня конфліктності взагалі поділились на три групи у однієї особи цей показник дорівнює низький, у чотирьох – середній, у решти двох – трохи вище середнього. Дев'ять потенційних екстравертів поділились аж на чотири групи з РК відповідно трохи нижчий середнього, середній, трохи вище середнього та вище середнього. У двох екстравертів рівень конфліктності середній і трохи вище середнього. Тільки одна людина згідно опитування наділена рисами надекстраверта показала рівень конфліктності вище середнього.

Показник «Інтроверсія/екстраверсія» має певний вплив хоча і слабкий на рівень конфліктності або існує слабка пряма залежність, оскільки значення коефіцієнту кореляції знаходиться між 0 та 1, а точніше - $+0,3443$. В той же час рівень нестабільності/стабільності взагалі не має ніякого впливу на рівень конфліктності, взаємозв'язок відсутній, так як коефіцієнт кореляції близький до нуля - $+0,0318$.

Переважає більшість учасників тестування мають схильність до екстраверсії, меншість до інтроверсії. Але у дуже малої кількості людей наявні риси виключно одного типу акцентуації характеру.

У потенційних інтровертів та екстравертів, а також амбівертів превалює середній рівень нестабільності. У інтровертів, екстравертів та амбівертів виявляється низький рівень стабільності. Амбіверт та надекстраверт показують середній рівень стабільності. Потенційні інтроверти та потенційні екстраверти більш схильні до середнього рівня нестабільності в порівнянні із інтровертами, екстравертами.

Спостерігаємо наявність високого рівня конфліктності у трьох людей, що припускає наявність цілої низки рис характеру, які зумовлюють продукування конфліктів, використання конфліктогенів спілкування і, звичайно ж, підвищення конфліктної взаємодії в колективі. Переважає більшість респондентів за результатами дослідження показує середній рівень конфліктності.

Список використаної літератури

1. Абульханова-Славська К.А., Воловікова М.І., Єлісєєв В.А. Проблеми дослідження індивідуальної свідомості // Психологічний журнал. 1991. № 4. С. 27-40.
2. Аванесов В.С. Тести в соціологічному дослідженні. М.: Наука, 1982.
3. Айвазян С.А., Бухштабер В.М., Енюков І.С., Мешалкин Л.Д. Прикладна статистика: класифікація та зниження розмірності. М.: Фінанси і статистика, 1989.
4. Айвазян С.А., Енюков І.С., Мешалкин Л.Д. Прикладна статистика: дослідження залежностей. М.: Фінанси і статистика, 1983.
5. Айвазян С.А., Енюков І.С., Мешалкин Л.Д. Прикладна статистика: основи моделювання і первинна обробка даних. М.: Фінанси і статистика, 1983.
6. Айзенк Г.Ю. Структура личности. — СПб.: Ювента. М.: КСП+, 1999. — 464 с — ISBN — 5896920148.
7. Айзенк Г.Ю. Структура особистості, М.: КСП +, 1999..
8. Балабанова Л.М. Психологический словарь / Под общ. ред. Ю.Л. Неймера. — Ростов н/Д. — 2003;
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник. — К., 1997;
10. Копорулина В.Н., Смирнова М.Н., Гордеева Н.О.,
11. Психология: Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. — М., 1990;
12. Степанов С. Популярная психологическая энциклопедия. — М., 2003.
13. Юнг К.Г. Психологические типы. Перевод: София Лорие (под ред. В. Зеленского), СПб.: Азбука, 2001.
14. http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/12/psychology_conflict.pdf
15. <http://www.elitarium.ru/ehkstraverty-introvert-rabota-deyatelnost-vypolnenie-vozmozhnost-ehffektivnost-informaciya-rol-ehkstraversiya-introversiya-proyavlenie-rezultat-vnimanie-harakter/>
16. <https://studfile.net/preview/3903980/page:3/>
17. http://psychologis.com.ua/ekstravert_i_introvert_po_ayzenku.htm

Тест 1. Оцінка конфліктності особистості

За допомогою даного тесту, Ви зможете з'ясувати рівень Вашої особистої конфліктності. Це є корисним для того, щоб краще зрозуміти, які властивості характеру притаманні саме Вам і чому Ви поводитесь у конфліктних ситуаціях саме так, а не інакше.

Конфліктність особистості - риса вдачі та особистісна властивість, яка припускає частоту ескалації й вступу особистості у конфлікти.

Визначається комплексною дією факторів:

- психологічних (темперамент, агресивність, ригідність, низька саморегуляція, актуальний емоційний стан, соціально-психологічні установки і цінності, компетентність у спілкуванні тощо);
- соціальних (умови життя й діяльності, особливості середовища й соціального оточення, загальний рівень культури тощо).

Інструкція: при відповіді на запитання тесту з трьох запропонованих варіантів відповіді необхідно обрати одну й записати її, наприклад: 1а, 2в, 3б.

1. Чи властиве Вам прагнення до домінування, до підпорядкування своїй волі інших людей?

- а) ні, не властиво;
- б) інколи;
- в) так, властиво.

2. Чи є у Вашому колективі люди, які Вас побоюються, а, можливо, й ненавидять?

- а) так;
- б) складно відповісти;
- в) ні.

3. Хто Ви більшою мірою?
- а) конформіст;
 - б) принциповий;
 - в) заповзятливий.
4. Як часто Вам доводиться критикувати?
- а) часто;
 - б) час від часу;
 - в) нечасто.
5. Що для Вас було б найбільш характерним, якби Ви очолили новий для Вас колектив?
- а) розробили б програму роботи колективу на рік і переконали колектив в її доцільності;
 - б) визначили б, хто є хто, і встановили б контакт із лідерами;
 - в) частіше радилися б з людьми.
6. У разі невдач, який стан більше Вам властивий?
- а) песимізм;
 - б) поганий настрій;
 - в) образа на самого себе.
7. Чи характерне для Вас прагнення відстоювати й підтримувати, традиції Вашого колективу?
- а) так;
 - б) більше так, ніж ні;
 - в) ні.
8. Чи відносите Ви себе до людей, яким краще сказати гірку правду в очі, ніж промовчати?
- а) так;
 - б) швидше за все;
 - в) ні.

9. Від якої з трьох особистісних якостей, притаманних Вам, Ви прагнете позбавитися найбільшою мірою?
- а) дратівливості;
 - б) образливості;
 - в) нетерпимість до критики на свою адресу.
10. Хто Ви більшою мірою?
- а) незалежна людина;
 - б) лідер;
 - в) генератор ідей.
11. Якою людиною вас вважають Ваші друзі?
- а) екстравагантною;
 - б) оптимістичною;
 - в) наполегливою.
12. Проти чого найчастіше Вам доводиться боротися?
- а) проти несправедливості;
 - б) проти бюрократизму;
 - в) проти егоїзму.
13. Що для Вас найхарактерніше?
- а) недооцінка власних здібностей;
 - б) об'єктивна оцінка власних здібностей;
 - в) переоцінка власних здібностей.
14. Що Вас найчастіше провокує на зіткнення і конфліктну взаємодію з іншими?
- а) надмірна ініціатива;
 - б) надмірна критичність;
 - в) надмірна прямолінійність.

Обробка та інтерпретація результатів. Обробку результатів тесту слід

проводити відповідно до таблиці 1, в якій представлено основні бали, що нараховуються за кожну надану відповідь.

Таблиця 1

№ запитання	Основні бали за надані відповіді		
	а	б	в
1	1	2	3
2	3	2	1
3	1	3	2
4	3	2	1
5	3	2	1
6	2	3	1
7	3	2	1
8	3	2	1
9	2	1	3
10	3	1	2
11	2	1	3
12	3	2	1
13	2	1	3
14	1	2	3

Таблиця 2

Сумарна кількість балів	Рівні конфліктності
14-17	1 - дуже низький
18-20	2 - низький
21-23	3 - нижче середнього
24-26	4 - трохи нижче середнього
27-29	5 - середній
30-32	6 - трохи вище середнього
33-35	7 - вище середнього

36-38	8 - високий
39-42	9 - дуже високий

Висновки (наведіть приклад Вашої поведінки у конфліктній ситуації та порівняйте з результатом тесту):

Рівень особистісної конфліктності визначається відповідно до сумарної кількості набраних балів (таблиця 2).

Високий рівень конфліктності припускає наявність цілої низки рис характеру, що зумовлюють продукування конфліктів, використання конфліктогенів спілкування і, звичайно, ж, підвищення конфліктної взаємодії в колективі.

Тест 2 Г. Айзенка "Ваш характер"

Дати відповіді на питання, ставлячи "так" (+) у випадку позитивної відповіді, "ні" (-) – у випадку негативної.

Зміст тверджень	Так	Ні
1. Ви часто відчуваєте потяг до нових вражень, потребу пережити сильні відчуття? 2. Ви часто потребуєте друзів, які зможуть вас зрозуміти, підтримати, поспівчувати? 3. Ви вважаєте себе безтурботною людиною? 4. Вам дуже важко відмовитися від своїх намірів? 5. Ви обмірковуєте свої справи не поспішаючи і вважаєте за краще почекати, перш ніж діяти? 6. Ви завжди дотримуетесь своїх обіцянок, навіть якщо це вам не вигідно? 7. У вас часто бувають спади і піднесення настрою? 8. Ви швидко дієте й говорите і не витрачаєте багато часу на обмірковування? 9. У вас виникало коли-небудь почуття, що ви нещасна людина, хоча ніякої поважної причини для цього не було? 10. Ви здатні побитися об заклад на будь-що? 11. Ви ніяковієте, коли прагнете познайомитися з людиною протилежної статі, яка вам до вподоби? 12. Чи буває так, що, розгнівавшись, ви втрачаєте витримку? 13. Ви часто дієте необмірковано, спонтанно, під впливом моменту? 14. Вас часто непокоїть думка про те, що вам не варто було щось робити чи казати? 15. Вам цікавіше читати книги, ніж спілкуватися із людьми? 16. Вас легко образити? 17. Ви полюбляєте часто бувати в компанії? 18. Вам спадає на думку таке, чим не хотілося б ділитися з іншими людьми? 19. Чи правда, що інколи ви настільки сповнені енергією, що все "горить" у руках, а інколи відчуваєте сильну млявість? 20. Ви прагнете обмежити коло своїх знайомств кількома найближчими друзями? 21. Ви багато мрієте? 22. Коли на вас кричать, ви відповідаєте в такий самий спосіб? 23. Вас часто гнітить почуття провини? 24. Всі ваші звички позитивні та бажані? 25. Ви здатні дати волю почуттям і добре повеселитися в галасливій компанії? 26. Чи можна сказати, що нерви у вас часто бувають вкрай напруженими? 27. Вас вважають людиною жвавою і веселою? 28. Після того, як справу зроблено, ви часто повертаєтесь до неї подумки і вважаєте, що могли б зробити краще? 29. Ви зазвичай мовчазні та стримані, коли знаходитесь серед людей?		

30. Ви передасте плітки? 31. У вас буває безсоння від напливу хаотичних думок? 32. Вам простіше і легше прочитати те, що вас цікавить, у книзі, навіть коли про це легко дізнатись у друзів? 33. Чи буває у вас сильне серцебиття не через фізичні причини? 34. Вам подобається робота, яка вимагає пильної уваги? 35. У вас бувають напади тремтіння? 36. Ви завжди говорите про знайомих людей тільки добре навіть тоді, коли впевнені, що вони про це не дізнаються? 37. Вам неприємно бути в компанії, де постійно кепкують один з одного? 38. Чи правда, що ви дратівливі? 39. Вам подобається робота, яка вимагає швидких дій? 40. Вам часто не дають спокою думки про різні неприємності, які могли б статися? 41. Ви неквапливі в рухах? 42. Ви коли-небудь запізнювалися на побачення чи на роботу? 43. Ви часто бачите страшні сновидіння? 44. Чи правда, що ви так полюбляєте поговорити, що ніколи не пропустите нагоди поспілкуватися з незнайомою людиною? 45. Вас непокоять які-небудь болі? 46. Вас засмутило би, якби ви довго не могли бачитися зі своїми друзями? 47. Ви можете назвати себе нервовою людиною? 48. Чи є серед ваших знайомих такі, котрі вам явно не подобаються? 49. Ви могли б сказати, що ви – впевнена в собі людина? 50. Вас зачіпає критика ваших вад або роботи? 51. Вам важко отримувати справжнє задоволення від вечірки? 52. Вас непокоїть почуття, що ви чимось гірші від інших? 53. Ви легко можете внести пожвавлення в нудну компанію? 54. Чи буває так, що ви говорите про щось, на чому зовсім не розумієтесь? 55. Ви піклуєтесь про власне здоров'я? 56. Ви полюбляєте кепкувати з інших? 57. Ви страждаєте від безсоння?		
---	--	--

Відзначимо, що в даному разі мова йде тільки про міру щирості у відповідях на запитання тесту, але ні в якому разі не про нещирість як особистісну характеристику.

2.2. Опрацювати результати за шкалою “інтроверсія-екстраверсія”.

Ключ до тесту за шкалою “інтроверсія-екстраверсія”: відповіді “так” на запитання 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56; відповіді “ні” на запитання: 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Показник “інтроверсія-екстраверсія” характеризує індивідуально-психологічну орієнтацію людини на світ зовнішніх об’єктів (екстраверсія), або на внутрішній суб’єктивний світ (інтроверсія).

2.3. Опрацювати результати за шкалою **“Емоційна стабільність-нестабільність”**.

Ключ до тесту за шкалою “емоційна стабільність-нестабільність”: відповіді “так” на запитання 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57; відповіді “ні” не враховуються.